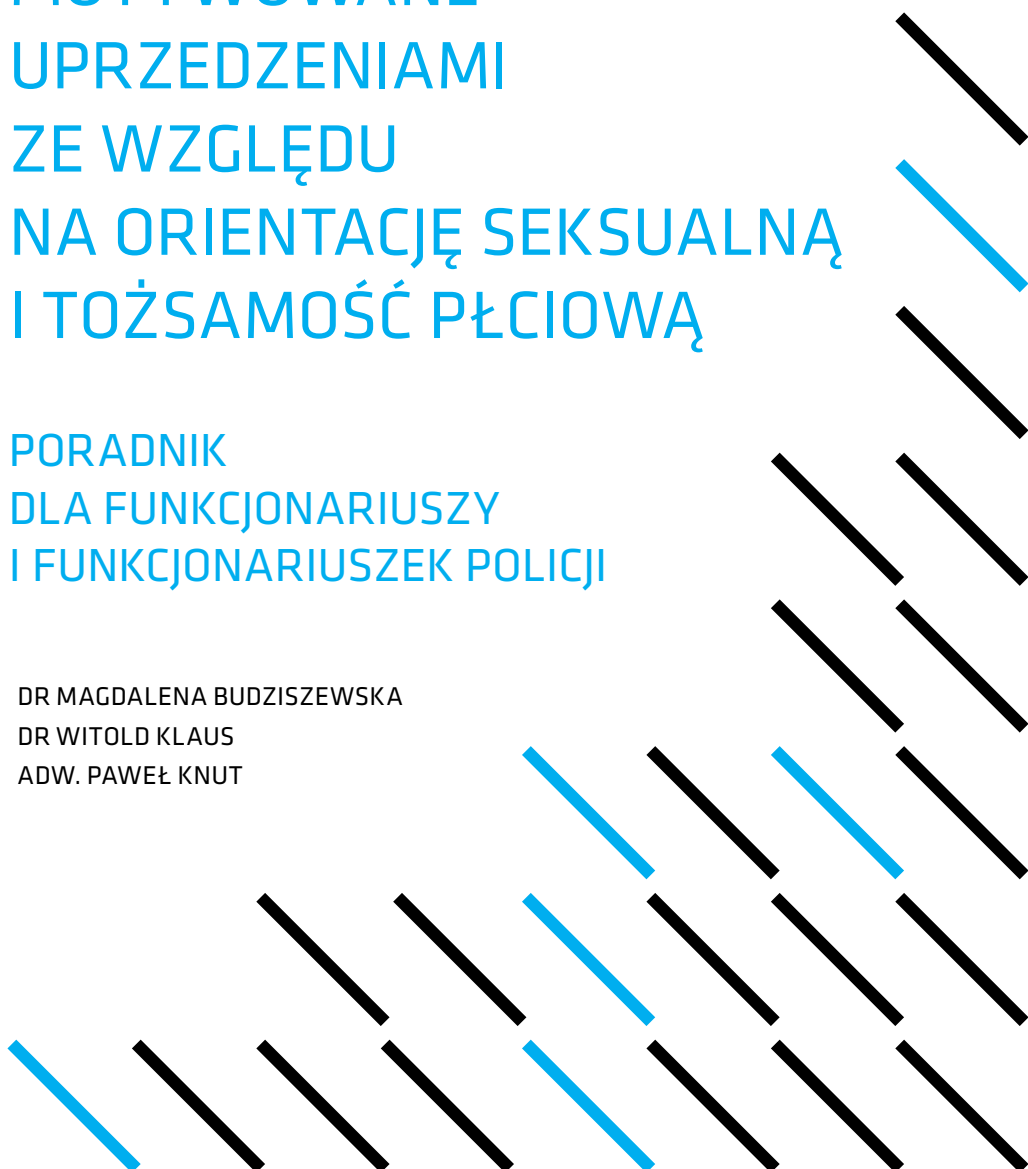




# PRZESTĘPSTWA MOTYWOWANE UPRZEDZENIAMI ZE WZGLĘDU NA ORIENTACJĘ SEKSUALNĄ I TOŻSAMOŚĆ PŁCIOWĄ

PORADNIK  
DLA FUNKCJONARIUSZY  
I FUNKCJONARIUSZEK POLICJI

DR MAGDALENA BUDZISZEWSKA  
DR WITOLD KLAUS  
ADW. PAWEŁ KNUT



PRZESTĘPSTWA  
MOTYWOWANE  
UPRZEDZENIAMI  
ZE WZGLĘDU  
NA ORIENTACJĘ  
SEKSUALNĄ  
I TOŻSAMOŚĆ PŁCIOWĄ





PRZESTĘPSTWA  
MOTYWOWANE  
UPRZEDZENIAMI  
ZE WZGLĘDU  
NA ORIENTACJĘ SEKSUALNĄ  
I TOŻSAMOŚĆ PŁCIOWĄ

PORADNIK  
DLA FUNKCJONARIUSZY  
I FUNKCJONARIUSZEK POLICJI

DR MAGDALENA BUDZISZEWSKA

DR WITOLD KLAUS

ADW. PAWEŁ KNUT

Przestępstwa motywowane uprzedzeniami ze względu na orientację seksualną i tożsamość płciową – Poradnik dla funkcjonariuszy i funkcjonariuszek Policji

ISBN: 978-83-944839-4-4

© Copyright by Kampania Przeciw Homofobii, Warszawa 2016

Konsultacja merytoryczna: Gerard Bah

Korekta: Dominika Górka

Opracowanie graficzne: Artur Gąsieniec

Wydawca:

Kampania Przeciw Homofobii

ul. Solec 30a, 00-403 Warszawa

tel. 22 423 64 38

[www.kph.org.pl](http://www.kph.org.pl)

[info@kph.org.pl](mailto:info@kph.org.pl)

Publikacja nieodpłatna, nie może być sprzedawana. Wszelkie prawa zastrzeżone. Przedruk, kopiowanie, skracanie, wykorzystanie całości tekstu lub jego fragmentu może być dokonywane wyłącznie w celach niekomercyjnych, pod warunkiem podania źródła.

Publikacja finansowana jest ze środków Komisji Europejskiej, w ramach projektu „Wymiar sprawiedliwości i organy ścigania w służbie ofiar przestępstw z nienawiści” (JUST/2013/FRC/AG/6163).



© European Union, 2016

Treść niniejszej publikacji nie odzwierciedla oficjalnego stanowiska Unii Europejskiej. Odpowiedzialność za informacje i opinie zawarte w publikacji ponosi autor Kampania Przeciw Homofobii.

## Spis treści

1. Czym są przestępstwa motywowane uprzedzeniami ze względu na orientację seksualną i tożsamość płciową?	7
2. Osoby LGBT – grupa szczególnie narażona na przestępstwa motywowane uprzedzeniami	9
3. Przestępstwa motywowane uprzedzeniami bolą bardziej	10
4. Przestępstwa z powodu uprzedzeń pozostają niezgłaszane i niewykrywane	11
5. Pierwszy kontakt z pokrzywdzonymi	12
6. Jak rozmawiać z osobą pokrzywdzoną	16
7. Prawo do informacji	17
8. Najważniejsze uprawnienia pokrzywdzonych	19
9. Pokrzywdzony przestępstwem motywowanym uprzedzeniami na komisariacie	20
10. Uznanie motywowanej uprzedzeniami natury przestępstwa i uprzedzeniowej motywacji sprawców	23
11. Odpowiednia kwalifikacja prawna sprawy	24
12. Potrzeba bezpieczeństwa i wtórna wiktyimizacja	26
13. Dodatkowe wsparcie dla pokrzywdzonych	28



## 1. Czym są przestępstwa motywowane uprzedzeniami ze względu na orientację seksualną i tożsamość płciową?

Przestępstwo motywowane uprzedzeniami to<sup>1</sup>:

a) Każde przestępstwo, skierowane przeciwko osobie lub jej mieniu, w wyniku którego pokrzywdzony, lokal, lub inny cel przestępstwa, są dobierane ze względu na ich faktyczne bądź domniemane powiązanie, przynależność, członkostwo lub udzielanie wsparcia grupie zdefiniowanej w punkcie B.

b) Grupa może być wyróżniana na podstawie cech charakterystycznych wspólnych dla jej członków, takich jak: faktyczna lub domniemana rasa, narodowość lub pochodzenie etniczne, język, kolor skóry, religia, płeć, wiek, niepełna sprawność fizyczna lub psychiczna, orientacja seksualna, tożsamość płciowa lub inne podobne cechy.

Jedną z cech charakterystycznych wspólnych dla wskazanych powyżej grup jest zatem posiadanie określonej orientacji seksualnej (np. geje, lesbijki czy osoby biseksualne) lub tożsamości płciowej (osoby transpłciowe, a więc osoby u których psychiczne odczucie własnej płci nie koresponduje z płcią wskazaną w dokumentach). Osoby posiadające taką orientację seksualną lub tożsamość płciową nazywa

---

1 Definicja opracowana przez ODHIR (Biuro Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka) Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE).



się niekiedy zbiorczo mianem grupy osób LGBT, która obejmuje lesbijki (L), gejów (G), osoby biseksualne (B) oraz osoby transpłciowe (T).

O motywacji sprawców przestępstw wymierzonych przeciwko osobom LGBT mówi się także jako o motywacji homofobicznej (gdy wymierzone są przeciwko osobom homoseksualnym, tj. gejom czy lesbijkom), bifobicznej (gdy wymierzone są przeciwko osobom biseksualnym) lub transfobicznej (gdy wymierzone są przeciwko osobom transpłciowym).

#### PRZYKŁAD:

W 2015 r. uczeń gimnazjum w Bieżuniu, 14-letni Dominik, stał się obiektem ataków ze strony innych uczniów. Przyczyną niechęci wobec Dominika był fakt, że wyróżniał się on spośród innych dzieci ubiorem i dbałością o wygląd. Chłopiec był wyzywany od „pedziów”, dręczony, a także obrzucany kamieniami. Zgłaszał te zachowania dorosłym, jednak w jego obronie nie stanęli nawet nauczyciele. Określenie „pedzio” było używane przez dręczycieli w celu upokarzania chłopca, sugerując jednocześnie posiadanie przez niego orientacji nieheteroseksualnej. Niezależnie od rzeczywistej orientacji seksualnej dziecka przypisanie mu orientacji nieheteroseksualnej stało się przyczyną ataków. W tym zakresie sprawcom tych ataków można przypisać homofobiczną motywację. Historia Dominika zakończyła się tragicznie. Chłopiec, nie mogąc znieść ciągłego prześladowania, popełnił samobójstwo.

#### PRZYKŁAD:

W 2016 r. doszło do trzech ataków na biuro Kampanii Przeciw Homofobii, organizacji działającej na rzecz równego traktowania osób LGBT. Podczas dwóch ataków doszło do wybicia szyb, zaś podczas trzeciego podjęta została nieudana próba zniszczenia drzwi i wdarcia się do środka biura. Również w tym zakresie sprawcom ataków należy przypisać homofobiczną motywację.

## 2. Osoby LGBT – grupa szczególnie narażona na przestępstwa motywowane uprzedzeniami

Na całym świecie osoby LGBT są jedną z grup najbardziej narażonych na pokrzywdzenie przestępstwem. W wielu miejscach ataki na tę grupę są wręcz wspierane przez władze, a osoby LGBT są systematycznie prześladowane i zabijane. Jednak także w Polsce i w innych europejskich państwach osoby LGBT spotykają się z większym nasileniem przemocy niż reszta społeczeństwa.

Z badań przeprowadzanych w 2015 r. w Polsce wynika, że odsetek osób LGBT, które w ciągu ostatniego roku doświadczyły przestępstwa wynosił 13,5% i był ponad dwa razy wyższy niż dla ogólnej grupy polskiego społeczeństwa<sup>2</sup>. W ciągu ostatnich 5 lat aż 29,3% badanych osób LGBT, czyli prawie jedna trzecia, doświadczyła przemocy fizycznej lub psychicznej motywowanej homofobią, bifobią lub transfobią. Aby zobrazować skalę tego zjawiska, warto także wskazać, że dotychczas z przemocą spotkało się 48% osób transpłciowych, 37,6% gejów, a także 33,4% biseksualnych mężczyzn.

### UWAGA DODATKOWE RYZYKO:

Osoby LGBT będące osobami małoletnimi (w tym jeszcze uczącymi się), osobami starszymi, osobami zależnymi od otoczenia, mającymi małe zasoby materialne, niemającymi wsparcia społecznego, cudzoziemcami, osobami nieznającymi dobrze języka polskiego lub osobami niepełnosprawnymi, w tym także osobami chorymi psychicznie są w szczególnie trudnej sytuacji, jeśli zostają pokrzywdzone przestępstwami motywowanymi uprzedzeniami. Należy zwrócić na nie szczególną uwagę i zaoferować im dodatkową pomoc i wsparcie. W najgorszej sytuacji są to osoby LGBT należące do kilku z tych kategorii jednocześnie. Często są one obciążone ryzykiem powtórzenia się przemocy w przyszłości, nawet wielokrotnie. Mogą też obawiać się szukać pomocy w instytucjach.

2 Wszystkie wyniki badań przytoczone w tym Poradniku pochodzą z publikacji P. Górskiej, M. Budziszewskiej, P. Łada, P. Knut, „Raport o Polsce - Homofobiczne i transfobiczne przestępstwa z nienawiści a wymiar sprawiedliwości”, Kampania Przeciw Homofobii, Warszawa 2016.

### 3. Przystępstwa motywowane uprzedzeniami bolą bardziej

Fakt pokrzywdzenia dowolnym przystępstwem, doświadczenie przemocy ze strony innych, a także poniesienie strat ze względu na konsekwencje czynu zabronionego stanowi ogromny stres i obok urazów fizycznych może być źródłem długotrwałych urazów psychicznych. **Doświadczenie przemocy podważa zaufanie człowieka do samego siebie, a także do własnych możliwości.** Pokrzywdzonemu przydarza się bowiem coś, czego najprawdopodobniej nie chciał i przed czym – mimo największych chęci – nie mógł się obronić ani zabezpieczyć.

Tego rodzaju doświadczenie **może zaburzać poczucie bezpieczeństwa, zaufanie do innych ludzi, społeczeństwa, sprawiedliwości,** a także przewidywalności świata. Dlatego osobom pokrzywdzonym należy się szczególne poszanowanie godności, ochrona oraz pomoc, aby mogły odbudować choć część tego, co straciły. Dotyczy to pokrzywdzonych wszystkimi rodzajami przystępstw. Istnieje jednak kilka dodatkowych okoliczności, które sprawiają, że przystępstwa motywowane uprzedzeniami, a w tym przystępstwa wobec osób LGBT, mogą boleć jeszcze bardziej.

**Przystępstwa, u podłoża których leży homofobia, bifobia lub transfobia, poza atakiem na konkretną osobę stanowią formę zastraszania całej grupy osób LGBT.** Ich konsekwencją jest odebranie osobom z tej grupy poczucia bezpieczeństwa, prawa do życia normalnym życiem, tylko ze względu na to, kim są. Sprawcy często chcą zastraszyć całą grupę osób LGBT i dać im do zrozumienia, że nie mają one praw w społeczeństwie i powinny się bać. Stanowi to o wyjątkowej szkodliwości społecznej tego rodzaju czynów.

**Tożsamości płciowej ani orientacji seksualnej nie można zmienić.** Przystępstwa motywowane uprzedzeniami wobec osób LGBT są również dlatego tak bolesne, że kierowane są przeciwko tym cechom człowieka, które są stałe i wrodzone.

Na przemoc fizyczną oraz psychiczną ze względu na swoją orientację seksualną lub tożsamość płciową najbardziej narażone są osoby młode, które mogą mieć często większą wrażliwość i mniejsze wsparcie oraz odporność psychiczną. Osoby te mają często jeszcze nie do końca ukształtowaną tożsamość, mniejsze zasoby, są często bardziej zależne od otoczenia. Przystępstwa motywowane uprzedzeniami ze względu na orientację seksualną czy tożsamość płciową wyrządzają szkodę nie tylko pokrzywdzonym. Dotykają one także ich rodzin, które pośrednio także stają się pokrzywdzone takimi przystępstwami.

Wyniki wielu badań wskazują, że ślad psychiczny pozostawiany przez przestępstwa motywowane uprzedzeniami (nawet gdy sprawca stosuje „jedynie” przemoc psychiczną) jest porównywalny ze śladem pozostawianym przez najcięższe przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu. To z kolei przekłada się na konieczność dłuższego leczenia osób pokrzywdzonych, a także dłuższego okresu, który jest potrzebny, by powrócili do normalnego funkcjonowania. Okoliczności te stanowią koszt społeczny, którego konsekwencje ponosi pośrednio całe społeczeństwo.

## 4. Przestępstwa z powodu uprzedzeń pozostają niezgłaszane i niewykrywane

Poważnym problemem w przypadku przestępstw motywowanych uprzedzeniami wobec osób LGBT jest skrajnie niski stopień zawiadomiania o ich popełnieniu. Z przeprowadzonych w Polsce w 2015 r. badań wynika, że **tylko 5,2% osób, które w ciągu ostatnich 5 lat doznały homofobicznej, bifobicznej lub transfobicznej przemocy fizycznej lub psychicznej, zgłosiło najpoważniejszy przypadek takiej przemocy Policji**. Powodem, dla którego osoby pokrzywdzone nie zgłaszają takich przestępstw, jest przekonanie, że Policja nic nie zrobi z takim zgłoszeniem, zbagatelizuje je lub wskaże na brak odpowiednich przepisów chroniących osoby LGBT.

Rolę utrudniającą zgłaszanie tej kategorii przestępstw odgrywa również poczucie wstydu i obawa przed koniecznością powiedzenia policjantowi lub policjantce o swojej orientacji seksualnej lub tożsamości płciowej. **Osoby pokrzywdzone obawiają się bowiem w takiej sytuacji wrogiej reakcji lub braku zrozumienia ze strony Policji**.

Niezgłaszanie przestępstw motywowanych uprzedzeniami skutkuje brakiem danych na temat skali zjawiska przemocy homofobicznej, bifobicznej czy transfobicznej. To z kolei utrudnia wprowadzenie adekwatnych unormowań prawnych, efektywnej i ujednoliconej praktyki prowadzenia tych spraw, a także odpowiednie planowanie działań mających służyć skutecznemu przeciwdziałaniu temu zjawisku. Z tego względu tak ważne jest uważne rozpatrywanie przez Policję każdego zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa, które mogło być motywowane tego rodzaju uprzedzeniami.

Przejawy homofobii, bifobii lub transfobii mogą być początkowo drobne lub niewielkie. Nawet gdy przekroczą granicę zachowań zabronionych przez prawo, to **znieważanie, drobne pobicia czy groźby** – wydające się stosunkowo drobnymi

sprawami – powinny spotkać się jednak ze zdecydowaną reakcją ze strony Policji. Istnieje bowiem wiele przykładów spraw, wskazujących na to, że sprawcy czynów motywowanych uprzedzeniami, jeśli pozostają bezkarni, traktują bierność otoczenia (w tym organów ścigania) jako przyzwolenie na dalsze eskalowanie przemocy.

## 5. Pierwszy kontakt z pokrzywdzonymi

Moment doświadczenia przestępstwa, często fizycznej i psychicznej przemocy jest dla pokrzywdzonego źródłem ogromnego stresu. Indywidualne reakcje na stres są bardzo różne. Po niektórych osobach nie widać ich przeżyć, inne mogą zastygać w bezruchu, reagować wolniej, nie myśleć jasno, lub przeciwnie być bardzo pobudzone i zdenerwowane. W kontakcie z osobą pokrzywdzoną trzeba brać pod uwagę fakt, że przeżyła ona ogromny stres – nawet jeśli tego od razu nie widać.

Priorytetem jest zadbanie o bezpieczeństwo i dobrostan pokrzywdzonych, warto np. zapytać, czy mają potrzebę skorzystania z pomocy medycznej, zadbać o miejsce, w którym można spokojnie rozmawiać, w którym osoba pokrzywdzona będzie czuć się bezpiecznie. Czasem wystarczy zapytać, czego on/ona potrzebuje, gdzie chce rozmawiać, przejść kilka kroków w inne miejsce, by pomóc opanować skutki stresu i pomóc drugiemu człowiekowi nieco oprzytomnieć. Warto zapytać także, czy pokrzywdzony nie wolałby rozmawiać z policjantami w obecności innej obecnej osoby, która mogłaby stanowić dla niego/niej wsparcie.

### Pamiętaj:

Przemoc psychiczna też jest przemocą (np. upokarzanie, wyzwiska) i z punktu widzenia pokrzywdzonych może być nawet bardziej poważna niż przemoc fizyczna. Rany psychiczne nierzadko goją się dłużej.

Tuż po przeżytych stresie, w momencie pobudzenia emocjonalnego, każdy człowiek staje się szczególnie wrażliwy na kontakt z drugą osobą, na jej reakcje i komentarze. Dlatego szczególnie ważne są umiejętności, empatia i kultura osobista osób rozmawiających z osobą pokrzywdzoną na miejscu przestępstwa.

### Pomocne zwroty:

- Czy potrzebuje Pan/Pani pomocy? Pomocy medycznej? Jak się Pan/Pani czuje?
- Czy chce Pan/Pani porozmawiać tutaj, czy przejść kilka kroków, żeby porozmawiać w spokojniejszym miejscu?
- Czy to miejsce jest dobre, żeby porozmawiać?
- Czy woli Pan/Pani porozmawiać teraz, czy za chwilę?
- Czy chce Pan/Pani, by ktoś bliski towarzyszył Panu/Pani w trakcie naszej rozmowy?

Pytania dające wybór pomagają przywrócić poczucie sprawczości pokrzywdzonemu, otrząsnąć się i zbudować kontakt. Podjęcie drobnej decyzji (np. mającej na celu ustalenie, czy ktoś chce porozmawiać teraz, czy za chwilę) pozwala zminimalizować konsekwencje ewentualnego wstrząsu.

Zawsze, jeśli możesz w rozmowie krótko swoimi słowami **skrytykować czyn, przemoc, wyzwiska, motywacje sprawców**, zrób to, nawet gdy wydaje się, że zło jest ewidentne, a jego potępienie oczywiste. Policjant i inne osoby reprezentujące autorytet państwa i prawa w sensie psychologicznym dysponują dużą władzą do uprawomocniania doświadczeń. Dla pokrzywdzonych ważne jest usłyszeć głośno, że to, co im się stało, jest złe i jest krzywdą, niesprawiedliwością, i że ktoś drugi to widzi i nazywa rzeczy po imieniu. Czasem kilka prostych słów może pomóc osobie pokrzywdzonej w radzeniu sobie z traumą, a to oznacza poza ludzkim gestem także lepszą i łatwiejszą współpracę, oraz bardziej rzeczową rozmowę. Jest to ważne nawet w sytuacji, gdy doświadczenie zawodowe podpowiada policjantowi lub policjantce, że w danej sprawie nie da się za wiele zrobić.

### Pomocne zwroty:

- To nie powinno się zdarzyć!
- Nie mieli prawa... (np. Pani poniżyć)
- Nie wolno ... (tak robić, tak mówić)
- To obrzydliwe, złe, naganne, że... (ktoś tak się zachował)

Wyniki badań pokazują, że zawsze kiedy policjanci w rozmowach z pokrzywdzonymi **wyrażali osobisty stosunek emocjonalny** czy potępiali czyn sprawców, było to doceniane przez pokrzywdzonych i pozytywnie wpływało na ocenę pracy Policji. Pokrzywdzeni przestępstwem widzieli w tym empatię i ludzkie podejście oraz zaangażowanie policjantów w swoją pracę.

#### PRZYKŁAD:

Wypowiedź jednego z pokrzywdzonych: [W trakcie interwencji] Policjant wydał się bardzo kompetentny i ten jego drugi kolega zresztą też. I ponieważ byli, jak można się domyśleć, prowokowani przez tych kibiców, tak? Pytali: „a dlaczego chronią gejów, przecież oni nic tutaj nie robią”. Więc ci policjanci [powiedzieli]: „Policjanci są potrzebni tam, gdzie nawet po prostu ktoś się boi”. Więc to było dobre takie stwierdzenie [...], bo oni [kibice] chcieli podważyć w ogóle obecność tych policjantów, że ich tu w ogóle nie powinno być, ale ci policjanci nie dali się w to wmanewrować, rzeczywiście wytłumaczyli, że jak się my boimy, to oni mogą tutaj być i oni będą nam pomagać.

Najlepszy rodzaj postaw funkcjonariuszy Policji wobec osób pokrzywdzonych obejmuje nastawienie pomocne, nakierowanie na zaspokojenie psychologicznych potrzeb pokrzywdzonych oraz zidentyfikowanie sprawców przestępstw. W doświadczeniach osób badanych chwalono funkcjonariuszy, którzy wykazali duże zainteresowanie sprawą, udzielili osobie pokrzywdzonej praktycznych rad, dla jej dobra w swoich działaniach wychodzili poza suche wymogi formalne. **„Dobry policjant” daje osobie pokrzywdzonej poczucie bezpieczeństwa** podczas interwencji na miejscu zdarzenia, nie traktuje jej bezosobowo i chce kompetentnie i sprawnie wyjaśnić sprawę.

### PRZYKŁAD:

Wypowiedź jednej z pokrzywdzonych: Chciałabym po prostu czuć od początku, że oni [policjanci] są przejęci i że oni nie tylko chcą wypełnić formalność zebrania od nas zeznań, tylko że oni chcą naprawdę dowiedzieć się jak najlepiej, żeby rzeczywiście móc coś z tym zrobić, żeby być w stanie rzeczywiście przynajmniej spróbować znaleźć tych gości, którzy to zrobili.

### Pamiętaj

Im lepszy kontakt międzyludzki, tym bardziej skuteczne i rzeczowe mogą być działania Policji. Okazywanie empatii jest częścią rzeczowej komunikacji. Może być ona krótka, ale wciąż ciepła i życzliwa. Warto ją wykorzystywać jako narzędzie zwiększające efektywność działań Policji.

Takiego postępowania wymagają od funkcjonariusza i funkcjonariuszki obowiązujące przepisy prawa, a w szczególności:

- Art. 14 ust. 3 ustawy o Policji, zgodnie z którym policjanci w toku wykonywania czynności służbowych mają obowiązek respektowania godności ludzkiej oraz przestrzegania i ochrony praw człowieka.
- § 6 zarządzenia Komendanta Głównego Policji – Zasady etyki zawodowej policjanta, zgodnie z którymi postępowanie policjanta w kontaktach z ludźmi powinna cechować życzliwość oraz bezstronność wykluczająca uprzedzenia rasowe, narodowościowe, wyznaniowe, polityczne, światopoglądowe lub wynikające z innych przyczyn.



## 6. Jak rozmawiać z osobą pokrzywdzoną

Zawsze jeśli możesz powiedzieć w rozmowie coś, co **wyraża wsparcie dla osoby pokrzywdzonej lub jej zrozumienie**, zrób to, nawet jeśli wydaje się, że ta osoba dobrze się trzyma. Istnieje wiele sposobów udzielania wsparcia i okazywania troski. Często mają one charakter nazwania po imieniu tego, co się stało, dostrzegania emocji i doświadczeń. Jeśli niewiele da się zrobić od strony formalnej, można przynajmniej powiedzieć, że sam czyn był zły i naganny. Warto pamiętać, że ludzie często sami wiedzą, że możliwości Policji są ograniczone i oczekują zwyczajnie ludzkiego życzliwego potraktowania i szczerości.

### Pomocne zwroty:

- To musiało być dla Pana/Pani bardzo trudne/ przerażające/ straszne.
- To był ogromny stres.
- Czy ma Pan/Pani z kim o tym porozmawiać? Takie zdarzenia są ogromnym stresem/ trudne i warto o tym z kimś pogadać.

Dobre pytanie, które zawsze warto zadać, dotyczy tego, czy osoba pokrzywdzona ma do kogo zwrócić się po pomoc. Od tego bardzo często zależy cały proces powracania do równowagi. Jeśli jej nie ma, warto przekazać kontakty do instytucji pomagających (ich lista znajduje się na s. 28)

### Pamiętaj:

Osoby pokrzywdzone często nie mają zaufania do Policji. Wyrażanie wsparcia i empatyczna komunikacja to nie tylko sposoby na przyzwoitość i zadbanie o emocje drugiej osoby w trudnej dla niej sytuacji. Przekładają się one zarówno na lepszą współpracę, budowanie zaufania i zwiększają ilość informacji przekazanych Policji, jak i zwiększają zgłaszalność przestępstw w przyszłości. Długofalowo takie zachowanie wpływa zatem na lepsze wyniki pracy Policji i lepszą ocenę pracy funkcjonariuszy.

Ponieważ osobom w stresie trudniej jest być rzeczowymi i konkretnymi, a osoby po trudnych przeżyciach mogą być również trudne w kontakcie, zadbanie o miękką warstwę komunikacji może też usprawnić przyszłą współpracę z takimi osobami.

Jeśli nie wiesz, w jaki sposób odnosić się do płci lub nazywać tożsamość czy orientację seksualną osoby, z którą rozmawiasz, po prostu zapytaj się o to - życzliwie i zwyczajnie. Kieruj się tym, co osoba pokrzywdzona sama odpowie.

### Pomocne zwroty:

- Czy powinienem się zwracać w formie męskiej czy żeńskiej?
- Czy myśli Pani/Pan, że zachowanie sprawcy mogło mieć związek ze sposobem, w jaki postrzegał on Pana/Pani orientację seksualną/tożsamość płciową?

**Unikaj takich określeń** jak „homoseksualista”, „pedał”, „pederasta”, „lesba” czy „ciota”. Są one anachroniczne i wulgarne, a w sytuacji rozmowy z policjantem mogą zostać odebrane przez osoby LGBT jako wskazujące na niekorzystny stosunek funkcjonariusza do osób LGBT. W podobnie negatywny sposób odbierane są takie określenia jak: „skłonności seksualne” czy „kochający inaczej”, a także bardziej ogólne sformułowania, jak np. „osoby Pana/Pani pokroju”.

W zamian warto używać takich określeń jak: „orientacja seksualna”, „tożsamość płciowa”, „osoba homoseksualna”, „osoba biseksualna”, „osoba transpłciowa”, „gej” czy „lesbijka”, które traktowane są jako określenia neutralne.

## 7. Prawo do informacji

Dla osób pokrzywdzonych bardzo ważne jest otrzymanie informacji, co się zdarzyło po pierwszym kontakcie z Policją, w tym jakie będą kolejne kroki i co się dalej może stać z ich sprawą. Podawanie nawet najprostszych informacji [zwiększa zadowolenie ze współpracy z Policją i pomaga pokrzywdzonym odzyskać poczucie kontroli nad sytuacją](#).

W szczególności, ważne jest, aby osoba pokrzywdzona otrzymała informacje:

- o sposobach złożenia zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa (jeśli kontakt z Policją ma miejsce poza komisariatem);
- o dalszych losach złożonego zawiadomienia – kolejnych możliwych etapach postępowania, czasie jego trwania, prawdopodobieństwie znalezienia i osądzenia sprawców;
- o prawach, jakie przysługują pokrzywdzonym w trakcie postępowania przygotowawczego, a potem sądowego, w tym prawie do kompensaty (odszkodowania);
- o instytucji oskarżyciela posiłkowego w postępowaniu karnym – czym ona jest i jakie konsekwencje wiążą się z przyjęciem na siebie tej roli lub z jej odrzuceniem, a także do kiedy osoba pokrzywdzona musi się zdecydować, czy podejmie się tej roli oraz kiedy i w jaki sposób powinna złożyć oświadczenie w tym zakresie;
- o lokalnych instytucjach udzielających pomocy, również o tym, gdzie i jak może uzyskać pomoc prawną czy psychologiczną (kontakty do organizacji udzielających takiego wsparcia - patrz s. 28).

Z pewnością część z tych informacji osoba pokrzywdzona uzyska po zapoznaniu się z treścią pisemnego pouczenia o prawach ofiary. Warto jednak pamiętać, że ze względu na stan, w którym pokrzywdzeni znajdują się po popełnieniu przestępstwa, **nie wszyscy będą mogli zrozumieć treść tego pouczenia**. Jest ono napisane trudnym, prawniczym językiem, mało zrozumiałym szczególnie dla osób, które nie są prawnikami i nie znają polskiego systemu wymiaru sprawiedliwości ani stadiów procesu karnego. Bardzo doceniana przez pokrzywdzonych jest pomoc w zrozumieniu tego pouczenia i odpowiedź na ich dodatkowe pytania. Z tego względu warto dopytać, czy pokrzywdzony w pełni zrozumiał pouczenie, i czy nie potrzebuje jakichś dodatkowych wyjaśnień.

### Pamiętaj:

Osoba pokrzywdzona może być zestresowana i może nie wiedzieć, jak dobrze skontaktować się z Policją. Dobrze jest jej ułatwić kontakt, podając numer telefonu do siebie lub innej osoby, która będzie w stanie udzielić jej informacji na temat jej sprawy.

## 8. Najważniejsze uprawnienia pokrzywdzonych

Warto pamiętać o niektórych, szczególnie istotnych prawach osób pokrzywdzonych i zwrócić ich szczególną uwagę na te uprawnienia:

- prawo do zastrzeżenia adresu zamieszkania i nieujawniania ich w aktach sprawy (art. 148 § 2a-2c KPK). Świadomość posiadania tego prawa może wzmocnić w osobach pokrzywdzonych poczucie bezpieczeństwa przed sprawcami i ich odwetem;
- obowiązek wskazania organom ścigania adresu do doręczeń, który może być inny niż adres zamieszkania pokrzywdzonego. To uprawnienie może być szczególnie istotne dla osób, o których orientacji seksualnej lub tożsamości płciowej nie wiedzą członkowie ich rodziny. Należy jednak poinformować osobę pokrzywdzoną, jakie są konsekwencje wskazania takiego adresu, gdy nie odbierze ona kierowanej na ten adres poczty;

### PRZYKŁAD:

Młody gej, pokrzywdzony przestępstwem motywowanym uprzedzeniami, poprosił o przesyłanie korespondencji na adres inny niż adres zameldowania. Mimo to informacja o umorzeniu dochodzenia wraz ze szczegółowym opisem zdarzenia została przesłana na jego adres zameldowania, gdzie mieszkali jego rodzice. Matka badanego otworzyła list, z którego dowiedziała się o homoseksualnej orientacji syna. Konsekwencją tego faktu były burzliwe i uciążliwe dla badanego kontakty z matką, która zaprowadziła go do psychiatry, wróżbity, wywoływacza duchów, żeby odczynić jego homoseksualizm. W efekcie mężczyzna żałował, że poszedł na Policję.

- prawo do obecności osoby wskazanej przez pokrzywdzonego podczas czynności procesowej w postępowaniu przygotowawczym, jeżeli nie uniemożliwia to przeprowadzenia czynności albo nie utrudnia jej prowadzenia w istotny sposób (art. 299a § 1 KPK);
- prawo do zgłaszania w postępowaniu przygotowawczym wniosków dowodowych, bowiem pokrzywdzony jest w nim stroną (art. 299 § 1 KPK);
- prawo do skorzystania z pomocy adwokata lub radcy prawnego. Pokrzywdzony może go wybrać samodzielnie lub – jeśli nie ma na to środków – sąd może wyznaczyć mu obrońcę z urzędu. Koszty samodzielnie opłaconego adwokata

lub radcy prawnego mogą zostać pokrzywdzonemu zwrócone, jeśli sąd uzna sprawcę winnym popełnienia czynu.

### Dobra praktyka:

Warto pokrzywdzonemu przekazać potwierdzenie złożenia przez niego zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa, choć przepisy wprost nie przewidują takiego obowiązku. Będzie on wówczas miał poczucie poważnego potraktowania przez Policję.

### Pamiętaj:

Jeśli pokrzywdzony pozostaje w związku jedнопłciowym, to pewne uprawnienia przysługują także jego partnerowi czy partnerce, którzy są uznawani za osoby najbliższe zgodnie z definicją z art. 115 § 11 KK (na podstawie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2015 r., sygn. akt I KZP 20/15). Taka osoba będzie miała prawo odmówić składania zeznań przeciwko pokrzywdzonemu, który jednocześnie jest podejrzanym (art. 182 § 1 KPK), a także będzie mogła korzystać jako członek rodziny z pewnych uprawnień wynikających z ustawy o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka. Partner lub partnerka będą także mogli wykonywać prawa pokrzywdzonego w razie jego śmierci (art. 52 KPK).

## 9. Pokrzywdzony przestępstwem motywowanym uprzedzeniami na komisariacie

**Zapewnij intymność** i dobre warunki dla każdej rozmowy z osobą pokrzywdzoną, zwłaszcza jeśli wiesz lub możesz podejrzewać, że w sprawie istotną rolę może odgrywać kwestia orientacji seksualnej lub tożsamości płciowej.

Pamiętaj, że pokrzywdzeni mogą nie chcieć mówić o swojej orientacji czy intymnych sprawach, podawać swoich danych lub adresu na recepcji, w poczekalni, w korytarzu lub w innych miejscach, gdzie mogą słyszeć je osoby postronne.

### PRZYKŁAD:

Doświadczenia osoby transpłciowej: I zawsze jest tak, że muszę się wylegitymować dowodem na portierni, recepcji, jakkolwiek to się nazywa, gdzie siedzi policjant, który przyjmuje wstępne zgłoszenia i informacje, kto przyszedł i po co. No i to jest przestrzeń połączona z poczekalnią, gdzie za każdym razem ja okazuję wezwanie, na którym jestem. I czasem się zdarzało tak, że musiałam udowadniać, że to naprawdę jestem ja, bo mój wygląd na to nie wskazuje. Nie było nigdy tak, żeby policjanci z dyskrecją to robili. Jak nie było ludzi w poczekalni, to w porządku, ale nawet jak byli ludzie w poczekalni, to oni mówili: „Ale to nie jest pan, to ta pani musi przyjść” i tak dalej, i tak dalej.

Unikaj mówienia o sprawie w sytuacjach publicznych, na ulicy czy komisariacie, by przypadkowo nie zdradzić osobom postronnym orientacji seksualnej lub tożsamości płciowej osoby pokrzywdzonej. Pamiętaj, że osoby, które doświadczyły przemocy, mają prawo się bać i nie chcieć być przedmiotem niepotrzebnego, często niezycliwego zainteresowania. Mają prawo do intymności i spokoju.

#### Pamiętaj:

Nigdy nie zniechęcaj pokrzywdzonych do złożenia zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa – nawet wtedy, jeśli sprawa nie rokuje z uwagi na trudności w identyfikacji sprawców lub trudności dowodowe i prawdopodobnie skończy się odmową wszczęcia lub umorzeniem.

#### Pomocne zwroty:

Chciałbym/chciałabym, żeby coś więcej dało się zrobić w Pana/Pani sprawie.

**Zadbaj, aby pokrzywdzeni byli oddzieleni od sprawców**, jeśli przebywają na komisariacie w tym samym czasie. Reaguj, jeśli w Twojej obecności podczas interwencji czy na komisariacie sprawcy nadal wyzywają albo obrażają pokrzywdzonych, także jeśli są pijani i nadal agresywni.

## Dobre praktyki:

Pokrzywdzony: była także konfrontacja [na komisariacie] i jeden ze sprawców, ten który mnie pobił, był bardzo agresywny i krzyczał na mnie, że jestem „pedałem” i to dlatego zasłużyłem, żeby dostać [cios]. Ale policjantka bardzo sprawnie go uspokoiła, kazała mu się uspokoić zdecydowanym, surowym tonem i on się jej po prostu posłuchał. Ona naprawdę była bardzo wspierająca. Czuję się, że ona nie pozwoli im mnie zastraszać.

Jeśli jest taka możliwość, zapytaj osobę pokrzywdzoną, czy chce wybrać płć funkcjonariusza, który będzie odbierał od niej zeznania. W zależności od sytuacji i osobistych doświadczeń osoby pokrzywdzone mogą preferować funkcjonariuszy swojej lub przeciwnej płci. Jest to szczególnie ważne w przypadku pokrzywdzonych przemocą seksualną.

**Pamiętaj, aby unikać obwiniania osób pokrzywdzonych** za fakt ich skrzywdzenia, również pośrednio poprzez niewłaściwe pytania czy komentarze. W szczególności nie oceniaj pokrzywdzonych za to: jak byli ubrani, gdzie przebywali, w jakich godzinach (np. w nocy), a także czy mogli czymś innym spowodować sprawcę. Osoby, które doświadczyły przemocy i tak nazbyt często obwiniają same siebie za to, co się stało. Warto jednak pamiętać, że żadna, nawet rzeczywista lekkomyślność ofiary, nie mogą być wykorzystane w celu usprawiedliwienia przemocy czy przestępstwa.

## Co prowokuje sprawców?

Często osoby postronne mogą mieć tendencje do obwiniania osób pokrzywdzonych za to, co je spotkało. Błędnie myślą, że gdyby one gdzieś nie poszły, czegoś nie zrobiły, to zło by ich nie spotkało. Mechanizm obwiniania pokrzywdzonych bierze się z naszej ludzkiej potrzeby podtrzymywania poczucia kontroli nad własnym życiem i iluzorycznej wiary w sprawiedliwy świat. →

## Co prowokuje sprawców? (ciąg dalszy)

Myślimy, że jeśli pokrzywdzony jakoś sam sprowokował przemoc, to my możemy udawać, że jesteśmy bezpieczni, bo my się tak nie zachowujemy. Dlatego dorośli ludzie muszą nauczyć się akceptować, że złe rzeczy dzieją się także dobrym ludziom, a nieszczęścia zdarzają się także niewinnym osobom. Sprawcy przemocy, wbrew potocznym przekonaniom, częściej są prowokowani przez bezbronność i strach pokrzywdzonych niż przez ich asertywne i pewne siebie zachowania.

## 10. Uznanie motywowanej uprzedzeniami natury przestępstwa i uprzedzeniowej motywacji sprawców

Jedną z najbardziej widocznych potrzeb osób LGBT pokrzywdzonych przestępstwami motywowanymi uprzedzeniami jest [potrzeba uznania przez organy ścigania i wymiar sprawiedliwości, że przestępstwo było motywowane homofobią, bifobią lub transfobią](#). Niestety obecnie w polskim systemie prawnym brakuje wprost wskazanych czynów, które byłyby karane za ich popełnienie z powodu homofobii, bifobii czy transfobii (o możliwościach zastosowania zastępczych kwalifikacji patrz s. 24). Ważne jest jednak uznanie natury czynu i zaznaczenie motywacji sprawców w trakcie prowadzenia sprawy.

Pamiętaj, że [w procesie wymierzania kary sąd bierze pod uwagę motywację i sposób zachowania się sprawców](#) (art. 53 § 2 KK). By sąd mógł ją uwzględnić, należy już na początkowym etapie sprawy spróbować ją zidentyfikować i nie ignorować jej, jeśli wprost lub pośrednio pokrzywdzeni zwracają na nią uwagę.

Narzucanie innej niż postrzegana przez osoby pokrzywdzone motywacji zdarzenia, poprzez pomijanie lub lekceważenie aspektu homofobicznej, bifobicznej lub transfobicznej motywacji sprawców i odmawianie zdarzeniu statusu sprawy powiązanej z uprzedzeniami, było przez osoby LGBT, które doświadczyły przemocy, odbierane jako zakłamywanie sensu ich sprawy. Były one zgodne, że przestępstwa motywowane uprzedzeniami są inne od „zwykłych”, przypadkowych aktów chuligaństwa, pobicia czy incydentalnej przemocy na ulicy. Po doświadczeniu przemocy symbolicznej (przez poniżanie, odmawianie przynależności do społeczeństwa, odmawianie dostępu do pewnych uprawnień) w osobach LGBT obecna jest bardzo



silna potrzeba uznania. Stąd, **odmawiając uznania homofobii, bifobii lub transfobii jako czynnika motywującego działania sprawców, organy ścigania i wymiar sprawiedliwości przyczyniają się do pogłębiania traury pokrzywdzonych.**

### Pamiętaj:

Uznanie rzeczywistej, prawdziwej natury i rozmiarów krzywdy osób pokrzywdzonych stanowi jeden z najważniejszych czynników ułatwiających ich powrót do równowagi po doznanej traumie.

## 11. Odpowiednia kwalifikacja prawna sprawy

Choć Kodeks karny (dalej KK) nie wprowadza wprost w żadnym przepisie konieczności uwzględnienia znamienia czynu w postaci homofobicznej, bifobicznej czy transfobicznej motywacji sprawcy (w przeciwieństwie np. do motywacji rasistowskiej, którą należy uwzględnić w ramach czynu z art. 119 KK, art. 256 KK czy art. 257 KK) istnieje szereg dobrych praktyk pozwalających na uwzględnianie tego rodzaju motywacji w toku postępowania karnego.

Czyny motywowane tego rodzaju uprzedzeniami można bowiem klasyfikować z wykorzystaniem przepisów o charakterze bardziej ogólnym, nie odwołującym się wprost do motywacji działania sprawcy (np. jako czyny z art. 156 KK, art. 157 KK, art. 190 KK, art. 212 KK czy art. 216 KK). Choć część z tych czynów jest ścigana z oskarżenia prywatnego, wydaje się, że z uwagi na ich wysoką szkodliwość społeczną zasadne jest w takich przypadkach rozważenie zastosowania przez prokuratora art. 60 KPK, który przewiduje możliwość wszczęcia z urzędu postępowania w sprawie czynu ściganego z oskarżenia prywatnego, jeżeli przemawia za tym interes społeczny. Za zasadnością takiego postępowania w sprawach dot. pokrzywdzonych LGBT opowiedział się także Prokurator Generalny, opisując zasady postępowania w tego typu przypadkach w:

- Wytycznych Prokuratora Generalnego z dnia 26 lutego 2014 r. w zakresie prowadzenia postępowań o przestępstwa z nienawiści (PG VII G 021/54/13);
- Wytycznych Prokuratora Generalnego z dnia 29 października 2012 r. w sprawie udziału przez prokuratora w sprawach o przestępstwa prywatnoskargowe (PG VII G 021/24/12).

## Pamiętaj:

Czasem homofobią, bifobią lub transfobią może być motywowane także inne przestępstwo, jak choćby znęcanie się nad rodziną (art. 207 KK). Przemoc ze strony osoby bliskiej lub spokrewnionej jest wyjątkowo trudna do zgłoszenia i powstrzymania. Zwróć uwagę, czy osoba pokrzywdzona ma gdzie zamieszkać, czy ma z kim porozmawiać – w razie potrzeby przekaz kontakty do organizacji pomocowych i poleć hostel dla osób LGBT (patrz s. 29), a także zainicjuj wszczęcie procedury Niebieskiej Karty. Warto pamiętać, że ryzyko kontynuowania przemocy w takim przypadku jest bardzo wysokie.

## PRZYKŁAD:

Młody chłopak doświadczył poważnych wywisk i gróźb karalnych motywowanych uprzedzeniami wobec jego homoseksualnej orientacji, łącznie z grożeniem przy pomocy noża, ze strony partnera swojej matki, z którym mieszkał. Prerażony wezwał Policję. Po przyjeździe policjanci aktywnie i skutecznie zniechęcili go do złożenia zawiadomienia, mówiąc, że to nic nie da, tylko sprowokuje sprawcę i pogorszy sytuację. Sprawa nie została zgłoszona. Po incydencie chłopak nadal mieszkał ze sprawcą.

Innymi przestępstwami, na które należy zwrócić szczególną uwagę są przestępstwa seksualne (art. 197, 199, 203 KK), w tym zgwałcenie zarówno kobiet, jak i mężczyzn LGBT. Jednym ze zdarzeń dotyczących lesbijki jest tzw. „zgwałcenie naprawcze”, którego sprawcy chcą z pokrzywdzonej zrobić „normalną” kobietę. Osoby w takich sytuacjach wymagają szczególnej pomocy i wsparcia.

Dobłą praktyką jest również odnoszenie się w sporządzanych aktach oskarżenia do art. 53 § 2 KK, który umożliwia – w ramach dyrektyw wymiaru kary – uwzględnienie uprzedzeniowej motywacji działania sprawcy każdego przestępstwa. Odniesieniu się do tego przepisu może także towarzyszyć wniosek o rozważenie przez sąd zasadności zastosowania surowszej sankcji karnej wobec sprawcy tej kategorii przestępstw.

Z uwagi na wprowadzenie w Elektronicznym Rejestrze Czynności Dochodzeniowo - Śledczych (tzw. ERCDŚ) możliwości zaraportowania danego czynu jako przestępstwa z nienawiści motywowanego orientacją seksualną lub tożsamością płciową, dobrą praktyką jest również wypełnianie stosownej rubryki

w tym rejestrze, w razie zidentyfikowania tego rodzaju motywacji sprawcy w trakcie postępowania przygotowawczego.

## 12. Potrzeba bezpieczeństwa i wtórna wiktyimizacja

**Poczucie bezpieczeństwa** – w szerszym sensie, poza samą sytuacją zagrożenia – odnosi się do świadomości, że organy ścigania i wymiar sprawiedliwości stoją po stronie pokrzywdzonych i ich chronią, że nie są względem nich wrogie lub obojętne. Jego wyrazem jest przekonanie, że jeśli zdarzy się sytuacja zagrożenia lub krzywdy, to instytucje państwowe będą stać na straży praw każdej osoby i jej bronić.

Nawet jeśli schwytywanie sprawców jest niemożliwe, poczucie, że ktoś rozpoznaje wyrządzoną pokrzywdzonemu krzywdę jako niesprawiedliwość i stara się rzetelnie i w miarę istniejących możliwości pomóc, jest bardzo ważne.

Chodzi tu o zasadniczy, często niewerbalny i symboliczny przekaz: „to, co się stało jest naganne i bezprawne”, oraz „jesteśmy po stronie pokrzywdzonych”.

### Przykłady zachowań Policji zwiększających symboliczne poczucie bezpieczeństwa to między innymi:

- okazywanie współczucia,
- potwierdzanie doznanej krzywdy i niesprawiedliwości,
- zapewnianie o tym, że zostaną podjęte wszelkie kroki w celu ujęcia sprawców,
- dawanie kontaktu do siebie,
- podkreślanie, że rolą Policji jest ochrona obywateli.

**Wtórna wiktyimizacja** oznacza, że osoba pokrzywdzona doznaje ponownej krzywdy ze strony otoczenia, w tym ze strony pracowników organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości, poprzez ich pozbawione empatii, obwiniające, powodowane przez stereotypy albo czasem po prostu nieczułe reakcje.

Zaspokojenie potrzeby bezpieczeństwa ofiar wiąże się również z zapewnieniem im ochrony przed wtórną wiktyimizacją. Z przeprowadzonych badań z udziałem pokrzywdzonych przestępstwami motywowanymi uprzedzeniami wynika, że

negatywnie wspominali oni długość i czasochłonność procedur oraz konieczność wielokrotnego opisywania, co ich spotkało, i spotkania się ze sprawcami w sądzie (często kilkakrotnie). Wszystko to sprawiało, że pokrzywdzonym trudno było zapamiętać o sprawie. Ponadto pokrzywdzeni często mieli poczucie, że sprawcy, którzy widzieli ich wiele razy, dobrze ich znają i pamiętają, co w ich przekonaniu zwiększało ryzyko ponownego pokrzywdzenia i powodowało narastanie u nich strachu przed agresorami.

Procedury, przesłuchania i czynności związane ze sprawą powinny być prowadzone w sposób możliwie jak najmniej obciążający dla pokrzywdzonego, najlepiej jednokrotnie. Jeśli nie jest to możliwe, dobrze jest poinformować osobę pokrzywdzoną, że mogą mieć miejsce kolejne przesłuchania oraz wyjaśnić, że w ich trakcie może pojawić się potrzeba opowiedzenia po raz kolejny, co się jej przydarzyło. Warto w takiej sytuacji zaznaczyć, że jest to niezależne od funkcjonariuszy, bowiem tak jest skonstruowany polski proces karny. Konieczne jest jednak, aby podczas pierwszego przesłuchania zebrać możliwie dużo szczegółowych informacji o okolicznościach popełnienia przestępstwa, w tym m.in. ustalić dokładną treść ewentualnych zwrotów użytych przez sprawcę.

Obojętność czy pozorna neutralność Policji bywa odbierana przez osoby LGBT jako lekceważenie i wykluczanie, swoisty komunikat, że przestępstwa motywowane homofobią i transfobią nie są ważne, stanowią „zawracanie głowy”.

Jedną z form wtórnego wiktyimizowania są komentarze funkcjonariuszy oskarżające pokrzywdzonych, że sami są sobie winni. Należy unikać jakichkolwiek wypowiedzi i pytań, które mogłyby mieć taki wydźwięk. Kiedy osoba pokrzywdzona czuje, że zamiast spotkać się ze zrozumieniem funkcjonariuszy, stanowi raczej „kłopot” dla nich, ma poczucie „bycia trybem w maszynie”, czuje, że organy ścigania i wymiar sprawiedliwości są bardziej zainteresowane prawidłowym przebiegiem formalnych procedur, niż jego/jej prawami i tym, co ją spotkało. Ma wtedy poczucie unieważniania swoich doświadczeń, a kontakty z Policją i sądem zamiast pomagać, przyczyniają się do wtórnej wiktyimizacji. Dlatego ważne są postawy Policji, mówiące o tym, że Policja chroni i równo traktuje wszystkich obywateli.

## 13. Dodatkowe wsparcie dla pokrzywdzonych

Jako element skutecznej walki ze zjawiskiem przestępczości motywowanej uprzedzeniami ze względu na orientację seksualną i tożsamość płciową wskazuje się również ścisłą współpracę pomiędzy organami ścigania a organizacjami pozarządowymi specjalizującymi się w udzielaniu pomocy pokrzywdzonym tą kategorią przestępstw.

Poniżej zamieszczono dane kontaktowe ogólnopolskich organizacji pozarządowych, przygotowanych do udzielania poradnictwa prawnego i psychologicznego tej grupie pokrzywdzonych:

- Kampania Przeciw Homofobii – tel. 22 423-64-38,  
e-mail: bezpieczniej@kph.org.pl
- Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia”  
– tel. 22 668-70-00, e-mail: pogotowie@niebieskalinia.pl
- Fundacja Trans-Fuzja – e-mail: kontakt@transfuzja.org,  
psycholog@transfuzja.org
- Stowarzyszenie Lambda Warszawa – tel. 22 415 83 38,  
e-mail: warszawa@lambdawarszawa.org

Ponadto, Stowarzyszenie Lambda Warszawa prowadzi w Warszawie hostel interwencyjny dla osób LGBT. Celem działania hostelu jest udzielenie bezpiecznego schronienia, a także pomocy prawnej oraz psychologicznej dla osób LGBT.

Możliwy jest całodobowy kontakt z hostelem: tel. 513 56 89 34,  
e-mail: hostel@lambdawarszawa.org

Mając na uwadze potrzebę zapewnienia prawa do informacji również tym pokrzywdzonym, którzy nie posługują się językiem polskim, warto wskazać, że na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości (<https://ms.gov.pl/pl/dzialalnosc/wzory-pouczen>) dostępne są wzory pouczeń o uprawnieniach i obowiązkach pokrzywdzonego w postępowaniu karnym w tłumaczeniu na 26 języków obcych.

Więcej informacji i materiałów na temat przestępstw motywowanych uprzedzeniami wobec osób LGBT można uzyskać pod adresem: <http://hatenomore.net/pl/>

## dr Magdalena Budziszewska

Psycholog, Adiunkt na Wydziale Psychologii Uniwersytetu Warszawskiego. Naukowo zajmuje się analizą narracji, metodami jakościowymi w psychologii i możliwościami wykorzystania analiz lingwistycznych i narracyjnych w badaniach łączących podejście ilościowe z jakościowym. Prowadziła badania m.in. z zakresu psychologii rodzin, tożsamości społecznej, pamięci własnej i rodzinnej przeszłości, rozumienia nierówności społecznych, psychologii uprzedzeń i dyskryminacji.

## dr Witold Klaus

Prawnik i kryminolog, doktor nauk prawnych, adiunkt w Instytucie Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk oraz w Ośrodku Badań nad Migracjami Uniwersytetu Warszawskiego, Prezes Stowarzyszenia Interwencji Prawnej, laureat Społecznego Nobla 2008 dla innowatora społecznego (nagroda przyznawana przez Fundację Ashoka – Innovators for the Public), autor wielu prac z zakresu kryminologii, sprawiedliwości naprawczej, praw człowieka, migracji i uchodźstwa.

## adw. Paweł Knut

Adwokat; członek zarządu i koordynator Grupy Prawnej KPH; doktorant na Wydziale Artes Liberales Uniwersytetu Warszawskiego; absolwent prawa i psychologii na Uniwersytecie Warszawskim, a także studiów podyplomowych z zakresu Gender Mainstreaming w Instytucie Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk



kampania  
przeciw  
homofobii

